

מאמר חדש- פשיעת נשים בישראל

ד"ר (נצ"מ גימ.) סוזי בן ברוך

חשיפתה של אתי אלון בגין גניבת **253 מליון ₪ מבנק תעשייה** ומסחר בשנת 2002 הכתה בתדהמה את הצבור הישראלי. עד כה ידענו אפילו על (לפחות שלושה) מקרי רצח מזעזעים על ידי נשים את בנות זוגן או מליונרית שנפלה קרבן, אך מרמה והפרת אמונים בקנה מידה בינלאומי של צעירה נורמטיבית, פקידת בנק, נשואה ואם לשניים ??? אירוע זה חרג מסוגי פשיעת נשים שהכרנו עד כה "בחירתו למתחם הפשיעה הגבריי" ומהווה מעין נקודת ציון משברית לתדמית פשיעת הנשים בישראל.

התחכום באמצעים בהם נקטה תחת אפס של מנהלי הבנק ומפקחיו, לא הסגירו את מעלליה בפני הממונים והקולגות לעבודה. "פלישה" זו של אתי אלון ל"תחום עבירות הבנים" מציינת שינוי אפשרי בסוגי פשיעת נשים בישראל עקב הזדמנויות כלכליות- חברתיות חדשות שנפתחו בפניהן. **האם דוגמת אתי אלון הינה "מודל משודרג"** של פשיעת נשים ומהווה תוצר עכשווי של תהליך ארוך שהעלה את האשה ממעמד נמוך מאד בתחילת שנות העשרים למדרגה הגבוהה בה הינה מצויה כיום, מדרגה המאפשרת לה הצצה לעולם גדול ומפתח מעבר לבית ילדים ובזבוז כספים במכולת??? האם הינה **תוצר לוואי התפתחותי על רקע שדרוג מעמד האישה עם השנים והגעתה לכמעט מדרגת שוויון (רק כמעט) עם הגברים???**

במבט התפתחותי תהליכי ניתן לראות את השוני ביחס החברה לעברייניות בכלל

ועבריינות נשים בפרט :

להבדיל ממעמדה הגבוה של האישה במקרא, כדוגמת ארבעת האימהות שבשפת ימינו היו דומיננטיות מאד (גם לתקופתינו), דבורה הנביאה, ואף נשים גיבורות כיעל בהתייחסה לסיסרא- המקרא מרמז על תחכומה הנשי של יעל בהצלחתה במשימת רצח סיסרא, **זאת לעומת** השמוש הציני בהתנהגותה של איזבל רגע לפני הירצחה כאשר טורחת ו"שמה עיניה בפרך" ... (רמז מענין לתחכום נשי שבמקרה זה לא עבד). **אזי**, בחלוף השנים, חל שינוי שהביא לאובדן מעמד האשה והילד, החלשים בחברה, הסופגים יחס משפיל עד כדי דיכוי באין מושיע. זאת, בדגש על תקופת המהפיכה התעשייתית בתחילת המאה ה-19 עד לפני כמאה שנים בלבד, מעמד האישה, בדומה למעמד הילד, הינו נחות ונוהגים בו " כחפץ ביד היוצר". ובהתייחס לפשיעה והסיבות לפשיעה:

בתחילת המאה העשרים, ההסברים לגורמי הפשיעה היו הסברים ביולוגים-פיזיולוגיים והתבססו על התיאוריות הקרימינולוגיות השונות (התיאוריה הקלאסית, הביולוגית, הפסיכולוגית והסוציולוגית). **באשר לנשים**, לטענת הקרימינולוגים, לנשים עברייניות התייחסו כאל מקרה פתולוגי. הן נתפסות כחולות במחלה הקשורה למיניותן. מאוחר יותר נטען שהתכונות הפסיכולוגיות מושפעות מהמחזור הביולוגי שלהן אשר גורם להן לייצר תכונות עברייניות הקשורות לערמומיות הסתרת דברים, הונאה ושקר.

במחקרי הסטייה שקדמו לשנות ה-60 של המאה העשרים צוין שנשים מלאו תפקידים שוליים במגזר החברתי. סטיית נשית מתוארת כסטייה ייחודית בתקופה בה היתה נטייה להתעלמות מהיות הנשים קורבנות סטייה ופשיעה.

ממחקרים שנערכו בתחילת שנות השישים - ניתן לראות שחינוך על פי מין לתפקידים מסורתיים (גבר- לעבודת כפיים, מסחר בנק,חיל, ראש עיר..ואישה- לגידול ילדים ועבודת בית), כאשר הנשים אינן קרייריסטיות ומשלימות עם יעודן ומיקומן בתא המשפחתי, לא גרם תסכול נשי. כך היה מנהג המקום. סביבה חברתית זו יצרה אישה צייתנית הממוקמת במסגרת המשפחה. סגירותן של הנשים והפקוח הגברי והחברתי עליהן לא אפשרו חשיפה לטריגרים שעלולים להביאן לסטייה חברתית. עד אז מדובר ב"סטייה בקטנה" שאינה נכנסת לסטטיסטיקה הפלילית הן בשל תגובת החברה לפשיעת נשים (מעין סלחנות) והן בשל יכולתן להסתיר את חטאיהן מבלי להיחשף. (א' פולק, "פשיעת נשים", 1950).

על הרקע הזה בשנות ה-60 של המאה עשרים, החלה פעילותה של התנועה הפמיניסטית אשר גורמת לסוציולוגיה לסדר את התיאוריות שלה מחדש.

תיאוריית הפמיניזם – מדגישה את שתי ההטיות בהן לקה העולם:

אירוצנטריות – תפיסה שהעולם טוב סביב החברה והתרבות האירופית-מערבית ואנדרוצנטריות – הטיה הרואה את הגבר במרכז היקום ואת האישה בתפקיד שולי.

הפמיניזם – מדגיש את עובדת הפלייתן לרעה של הנשים על בסיס מיני. פטריארכיה (מוסדות שליטה גבריים), היא האויב אשר מעמיד הגברים בעמדה שלטת ונשים בעמדה נשלטת. לכן, התיאוריות חייבות להתחשב בכך שנשים הן האובייקט שכלפיו, לרוב, מופנית הסטייה (אונס ואלומות). תיאוריית הפמיניזם מעלה שאלות כגון האם הפיקוח החברתי הבלתי פורמאלי מעניש ביתר חומרה סטיות של נשים (גניבה מחנויות, מחלות נפש וזנות) ? האם המערכת מתייחסת בסלחנות לגברים הפוגעים בנשים (אנסים, מטרידים מינית, בעלים המכים את נשותיהם). (אריק גוד, בספר תיאוריות חברתיות, תיאוריות קונסטרוקציוניסטיות של סטייה.).

בשנות ה-70 של המאה העשרים חל מפנה במעמד האישה הנחותה והיא ממוקמת במרכז, בדגש על שוויון במוסדות החברתיים. כעת כבר גם סטיית הנשים איננה מטופלת בזווית ראייה גברית או אנטי נשית, כמקודם.

תופעות נלוות לשיפור מעמדה של האשה בחברה המערבית לא אחרו לבוא. בשנת 1975 בארה"ב, פורסמו הספרים: "אחיות לפשע" (פי אדלר) ו"נשים בפשע" (רי סימפסון) אשר התמקדו בעבריינות נשית ונטען בהם שפתיחת חלון ההזדמנויות לשוויון בפני נשים הביאה לעלייה בשיעור הפשיעה של נשים. נוצר טיפוס חדש של נשים עברייניות אלימות וקשוחות. אדלר מציין בספרו שכל שיצומצם הפער הכלכלי חברתי בין נשים לגברים, תגדל חשיפתן לפיתויים ואפשרויות (שעד כה הוסתרו מהן) ופשיעת הנשים תלך ותגדל. כך יצומצם הפער במאפייני וסוגי הפשיעה ביניהן לבין הגברים.

אדלר, רואה בתנועה לשחרור האישה השפעה רבה על שינוי בהגדרת תפקידי המינים. שוני זה הביא גם לגידול ברמה הגבוהה יותר של פשיעת נשים. עבירות ה"פשיעה הזעירה", בדרך כלל החבויה ובלתי ניתנת לחשיפה, בהן עסקו הנשים עד להתעוררות התנועה הפמיניסטית, שיקף את כוחן הדל של הנשים עד אז. לשוויון ההזדמנויות יש פן החושף בפני הנשים אפשרויות להעצמת הפשיעה בכמותה ואף באיכותה. כיום, בעידן בו מדובר ב"תורת ההזדמנויות" בו נשים מעורבות יותר בפשיעה בשל ההזדמנויות שנפתחו בפניהן, הנשים צועדות לעברה של הפשיעה החמורה יותר: מרמה והפרת אמונים, אלימות חמורה, שוחד, רצח ועבירות שהיו מנת חלקם

הבלבדית של גברים עד שנות ה-60. תהליך המסביר גם את הצוהר שנפתח בפני אתי אלון וכיצד יכולה היתה לנצל. טענה נגדית הינה שחלון ההזדמנויות הליגיטימיות איננו פתוח בפני נשים בנות המעמד הנמוך, לכן הן מתוסכלות וגונבות למחייתן או על מנת לגשר על הפער ולהידמות יותר לקבוצת הנשים בנות גילן. חלקן גם נופלות לסמים, אלכוהול וזנות.

בשנות ה-90 – הלך והתבסס הקשר ההדוק בין הזנחה והתעללות בילדותן של מתבגרות ונשים המעורבות בפשיעה. פשיעה שהינה פשיעה מתגלגלת כתוצאה מקורבנותן: בריחה לסמים, זנות, גניבות, הצטרפות לחבורות רחוב והפיכתן חלק מתת קבוצה עבריינית שהיא קבוצת השווים שלה, בעיניה. לעיתים, מספקת המתבגרת או האישה את צרכי הגברים בחבורה ורואה בכך משימה מועצמת.

מאפייני הפשיעה של נשים כיום: עבריינות נמוכה יותר משל גברים, במרבית המקרים מדובר בעבריינות המתבטאת בגניבות, זיוף, סמים, אלימות אך לא במימדים גדולים. רמת העבריינות הרצדביסטית בקרב נשים נמוכה יחסית, עבירות הסמים, אלימות ועבירות כלכליות מצויות בעליה. (עי' תומר, מצגת על נתוני 2009).

במבט על **נתוני ההרשעה** של ביהמ"ש (מתוך מצגת של ד"ר תומר עינת, המחלקה לקרימינולוגיה, בר אילן) ניתן לראות שבשנת 2009 עומד חלקן של הנשים בפשיעה על 8.7% וכן, שאחוז **המורשעות בביהמ"ש דומה לזה של הגברים: 89%**. מה שיכול להצביע על יחס שווה של ביהמ"ש לנשים וגברים.

מורשעים-ות	1990	2000	2006	2009
גברים	28,776 (90.1%)	39,041 (90.7%)	38,879 (91.1)	35,034 (91.3%)
נשים	3,162 (9.9%)	4,008 (9.3%)	3,792 (8.9%)	3,340 (8.7%)

נתון יציב יחסית.

במבט על אסירות בכלא נווה תרצה בשנת 2009 עולה ש: מתוך 141 אסירות:

83 - נשפטו על עבירות אלימות, 82- על עבירות רכוש, 65- על עבירות סמים, 37- על עבירות מרמה, 80 שב"ח, 23 – על עבירות רצח, 14- על הריגה ו-9 על עבירות מין.
מצבן הנפשי- רפואי: 113 במצוקה נפשית, דכאון .., 109 משתמשות בסמים, 65 חולות כרוניות, 51 נשואות (השאר גרושות, אלמנות או רווקות), 95 מהן אימהות.

כמו כן: אחוז הנשים הכלואות בישראל 2.2%. באף מדינה אחוז זה אינו עולה על 10%.

...זאת לעומת **מעורבותן של קטינות** : אחוז המעורבות של קטינות בפשיעה עלה מ-2.9% בשנת 1998 ל 8.9% בשנת 2010 מה שמצביע על מגמה מסויימת. העליה חלה בעיקר בעבירות סמים ואלימות .

נתוני ההרשעה של קטינות לעומת קטינים בשנת 2009 :

סה"כ	יהודים	ערבים	
92.6%	91.5%	97.7%	בנים
7.4%	8.5%	2.3%	בנות

מאחר ומעורבותן של נשים וגם של קטינות באלימות היא הגבוהה ביותר, יש לציין מחקר הנערך בשנים האחרונות, מחקר בינלאומי חוצה תרבויות הבא לבדוק התנהגות אגריסיבית הנמדדת במדדים ישירים ועקיפים של אגריסיביות, DIAS-direct and indirect (aggressive scales) האם קיימים הבדלי מגדר ומגמות התפתחותיות ביחס לתוקפנות ישירה ועקיפה, האם הם אוניברסלים או שמא הם משתנים בקרב תרבויות שונות.

בין השאר נמצא ש: - תוקפנות עקיפה היא סוג של התנהגות עוינת שאופיינית יותר לנקבות מאשר לזכרים. וכן שטכניקות אגריסיביות בוטות מתחלפות בהדרגה, עם הגיל, בטכניקות עדינות. ילדים צעירים (ובע"ח) שחסרים את הכישורים המילוליים, נאלצים לפנות לאלימות פיזית: הכאה, בעיטה ודחיפות. כאשר היכולת המילולית מתפתחת, זה יתוסף לרפרטואר התוקפני שמאפשר איומים מילוליים, צעקות וצורות אחרות של תוקפנות מילולית ישירה. התפתחות האינטליגנציה החברתית וכישורים יוצרת סגנון שלישי כלומר תוקפנות עקיפה.

מאחר ובנות מתפתחות מהר מבנים בכל הנוגע לאינטליגנציה חברתית, סביר להניח שתוקפנות עקיפה תופיע מוקדם יותר בקרבן. בנוסף, כתוצאה מסיבות אחרות, כגון כוח פיזי יחסי, נקבות עלולות להיות מונחות חברתית ולהעדיף תוקפנות עקיפה על ישירה. תוקפנות פיזית, בהיותה צורה מסוכנת של תוקפנות, גם בשביל התוקף, סביר שתוחלף בתוקפנות מילולית ועקיפה בקרב שני המגדרים, כאשר הכישורים הנדרשים נרכשו.

לסכום : יש הרואים את הסיבות לעליית פשיעת נשים ב: הורדת רף הפקוח החברתי על הנשים מצד המשפחה אשר יגרום לבצוע פשעים חמורים יותר עם השנים, יש הרואים בעלייה בפשיעת הרכוש מחיר העמקת הפערים החברתיים וסימפטום לחסר ממנו סובלות נשים ונערות רבות. יש הקושרים זאת לשוויון ההזדמנויות המביא לדיווחים חברתיים גבוהים מבעבר ויש הקושרים זאת לשדרוג עבודת המשטרה בד בבד עם שדרוג פשעי נשים וההזדמנויות הנפתחות בפניהן. **גם לשוויון המגדרי יש תג מחיר!!!!**